

Sociālās inovācijas: Veco problēmu jaunie risinājumi sociālajā sfērā

Autore: Svetlana Surikova
14.10.2015.

Mēs visi agrāk vai vēlāk sastopamies ar problēmām, kuras ir jārisina. Kādam problēmu risināšana ir ekstremāla situācija, citam – ikdienišķa. Bet kopumā jāatzīst, ka pašas problēmas un to risinājumu meklēšana ir kļuvusi par mūsu dzīves neatņemamu daļu. Un vienīgi no mums pašiem (mūsu uztveres, attieksmes, dzīves pozīcijas utt.) ir atkarīgs, vai problēmu risināšana mūs intelektuāli attīstīs, garīgi bagātinās un fiziski stiprinās vai gluži otrādi – kaitinās, nomāks, vājinās un iznīcinās.

Problēmas var tikt risinātas ne tikai individuālajā (atsevišķa cilvēka) līmenī, bet arī atsevišķas ģimenes, organizācijas, pašvaldības, reģiona, valsts, kontinenta un pat pasaules līmenī. Tāpēc problēmas pēc savas būtības mēdz būt individuālas vai sabiedriskas, lokālas vai globālas. Piemēram, iedzīvotāju novecošanās un vides piesārņošana ir būtībā globālas sociālās problēmas pasaules mērogā.

Sociālo problēmu risināšana dažreiz tiek saistīta ar jēdzieniem "sociālās novācijas" un "sociālās inovācijas". Gan sociālās novācijas, gan sociālās inovācijas ir jauni, radoši, oriģināli sociālo problēmu risinājumi. Sociālās novācijas ir izdomāti, bet nav ieviesti jauninājumi sociālajā sfērā. Sociālās inovācijas ir ieviesti jauninājumi sociālajā sfērā. Sociālā sfēra aptver visu cilvēka dzīves telpu: sākot ar dzīves, darba, veselības un atpūtas apstākļiem un beidzot ar sociāli etniskajām attiecībām un klimata izmaiņām mūsu planētā [2, 3, 4, 7, 8, 12, 15, 16].

Sociālās inovācijas var attiekties uz:

- nodarbinātību, ienākumiem, dzīves kvalitāti un līmeni;
- veselību, demogrāfiju, maternitāti un bērnību;
- sociālo aizsardzību un sabiedrisko drošību;
- visiem izglītības, kultūras un atpūtas veidiem un formām;
- vides aizsardzību.

Bieži vien sociālās inovācijas palīdz risināt neaizsargātāko iedzīvotāju (piem., bērnu un jauniešu, senioru, maznodrošināto un trūcīgo personu, daudz bērnu ģimeņu, bēgļu u.c.) problēmas [2, 3, 4, 8, 12, 15].

Te ir tikai daži sociālās inovācijas piemēri nodarbinātības, izglītības un atpūtas jomā.

1. piemērs. Zviedrijā apmēram 1000 vīriešu bezdarbnieku vecumā no 50 līdz 65 gadiem iet uz skolu nevis kā skolotāji, bet kā "skolas vectētiņi". Viņi aktīvi piedalās skolas dzīvē, palīdzot skolēniem un skolotājiem. Šī iniciatīva radās mazā Zviedrijas pilsētā 1996. gadā un pašlaik ir kļuvusi par valsts organizāciju ar 10 reģionālajiem birojiem. Pēc projekta dibinātājas Ennes Bronstrjomes domām, viena no šīs iniciatīvas panākumu atslēgām ir skolotāju, skolu direktoru un nodarbinātības centru atbalsts, kas tika sniegts šim projektam no paša sākuma. Labums no šīs iniciatīvas ir ne tikai ar "skolas vectētiņiem", kuri aktīvāk piedalās sabiedrības dzīvē, sajūtot savu noderīgumu (daži no tiem pāriet uz skolu kā uz pastāvīgu darba vietu), bet arī skolotājiem, kam bieži vien trūkst zināšanu, lai novērstu konfliktus, bet ar "vectētiņu" palīdzību skolas vide uzlabojas, bērni klasē uzvedas labāk. Tādējādi gan skolēniem, gan skolotājiem paliek ērtāk un mierīgāk mācīties un mācīt [3, 15].

2. piemērs. 2008. gadā Latvijā uzsāka savu darbību programma "Iespējamā misija". Tās dibinātāji ir Swedbank, Lattelecom un Ideju partneru fonds. Šī ir valsts mēroga iniciatīva, kuras uzmanības centrā ir izglītība. Programmas mērķis ir nostiprināt skolas izglītību kā vērtību Latvijā un uzlabot tās kvalitāti, izveidot skolās pozitīvu un progresīvu vidi, celt skolotāja profesijas prestižu, palielināt skolēnu motivāciju mācīties, kā arī palīdzēt talantīgiem augstskolu absolventiem kļūt par iedvesmojošiem skolotājiem un nākotnes līderiem. Kā saka programmas direktore Zane Oliņa: "Darbs skolā bieži vien tiek uztverts kā neveiksme, it kā nekur citur neizdevās tikt. Bet skolotājs taču ir viena no svarīgākajām profesijām. Nedrīkst pieļaut, lai ar bērniem strādātu cilvēki, kuri jūtas kā nelaimīgi zaudētāji. Mēs vēlamies, lai uz skolu nāk tie, kas uzskata sevi par līderiem, tie, par kuriem ir gatavi cīnīties darba devēji. Katru gadu darbam skolā tiek atlasīti labākie augstskolu absolventi – jaunie cilvēki, kas pārstāv dažādas specialitātes, lielākā daļa no viņiem nav studējuši pedagoģiju. Programmā "Iespējamā misija" viņi iziet apmācības kursu, tad divus gadus strādā skolā, saņemot gan skolotāja algu, gan stipendiju no programmas. Pēc diviem gadiem viņi kļūst par programmas "Iespējamā misija" absolventiem, sava veida vēstniekiem, misionāriem. Mēs vēlamies, lai katrs programmas dalībnieks būtu maksimāli labs skolotājs un ar savu divgadīgo darbu skolā pierādītu, ka arī viens cilvēks var daudz ko mainīt. Programmas "Iespējamā misija" dalībnieki kļūst par labiem "pārmaiņu aģentiem" skolā, bet nākotnē viņi varēs mainīt jebkuru citu sistēmu. Viņi ātri progresē gan paliekot skolā, gan uzsākot savu biznesu" [5, 11].

3. piemērs. Kopš 2010. gada Vologdā (vienā no lielākajām pilsētām Krievijas ziemeļrietumos) tiek īstenots projekts "Bērņības pilsēta", kas vērsts uz bērnu brīvā laika pavadīšanas organizēšanu vasaras brīvdienās. Projekta galvenais mērķis ir padarīt mazo pilsētnieku atpūtu par interesantu un drošu. Šis projekts risina vairākas problēmas vienlaikus: popularizē veselīgu dzīvesveidu, sniedz konsultācijas par karjeras iespējām, iepazīstina ar dzimtās pilsētas vēsturi un kultūru, paplašina sociālos sakarus. Ik gadu no jūnija līdz augustam katrā pilsētas rajonā darbojas 30 rotaļu un sporta laukumi, kur 80 brīvprātīgie – pedagoģisko specialitāšu studenti organizē dažādas aktivitātes bērniem tematisko nedēļu veidā: sporta nedēļa, rotaļu un spēļu nedēļa, intelekta nedēļa, vēstures nedēļa u.c. Aktivitāšu organizēšanā aktīvi iesaistās arī dažādu sabiedrisko organizāciju pārstāvji (piem., jauniešu centru pārstāvji, kultūras un atpūtas centra vecākās paaudzes iedzīvotājiem pārstāvji, kā arī bērnu un jauniešu izglītības centru darbinieki). Katru gadu gatavojoties projektam, pilsētas uzņēmumi kā projekta partneri labiekārto bērnu rotaļu un sporta laukumus, nodrošina tos ar nepieciešamo aprīkojumu. Vologdas iedzīvotāji ir iecienījuši šo projektu (piem., 2014. gadā bija piefiksēti 55 000 apmeklējumu) [13].

4. piemērs. 2009. gadā Grīziņkalnā (vienā no sociāli nelabvēlīgām vietām tolaik Rīgā) bija radusies jaunatnes kustība *Ghetto Games*. Tagad, pateicoties šai kustībai, Grīziņkalns ir pazīstams ar saviem sporta sasniegumiem. *Ghetto Games* ir ļoti demokrātisks ielu sporta veids, kas neprasa lielus finansiālus ieguldījumus. Šīs kustības mērķis ir izveidot platformu cilvēku ar veselu un stipru garu audzināšanai. *Ghetto Games* ir domāts tiem, kas nebaidās no jaunā, kas ir gatavi pastāvīgi pilnveidoties. Šīs kustības pamatā ir veselīgs dzīvesveids bez narkotikām un alkohola. Kustības *Ghetto Games* iniciators un dibinātājs Raimonds Elbakjans dalās savās pārdomās par savas lielās *Ghetto* ģimenes dzīvi: «Ghetto Games ir kļuvusi par spēcīgu jaunatnes ielu kultūras un sporta kustību, kura rīko visā Latvijā ielu sporta pasākumus, festivālus un koncertus dažādos ielu sporta veidos: basketbols, futbols, florbols, motokross, skeitbords, veikbords, ielu dejas, velotrials, velopolo u.c. – tas ir tas, ar ko nodarbojas vienkārši 13-25 gadus veci puīši. Mums nav oficiāli organizētu treniņu un treneru. Puīši paši trenējas, palīdz viens otram. Lielie un spēcīgie palīdz mazākajiem un vājākajiem. Mēs nodarbojamies arī ar labdarību – vācam drēbes un citas lietas trūcīgajiem, dažus bezmaksas barojam. Mums ir projekts "Grīziņkalna patriots", kura ietvaros tiek organizēts brīvprātīgās talkas: puīši sakārto parku un uzkopj pagalmus savā rajonā. *Ghetto Games* komanda nāk uz Rīgas skolām, stāsta par sportu un aicina bērnus uz sacensībām. Mēs organizējam pilsētas parkā deju un sporta nodarbības senioriem. Labākie ielu sportisti dodas uz sacensībām ārzemēs. *Ghetto Games* rīko arī dziedātāju konkursu "*Ghetto Factor*", tā uzvarētājs dodas uz Ņujorku, kur ar viņu tiek izņemts klips. Tiek rīkots arī konkurss vidusskolēnu komandām par labāko biznesa ideju "*Ghetto Startup*" ar mērķi attīstīt jauniešiem

uzņēmējdarbības prasmes. *Ghetto Games* nav no tiem, kas stāv uz vietas tad, ja viss ir labi. Mūsu uzdevums – pilnveidoties! Pie tā mēs arī nepārtraukti strādājam" [1, 9, 10].

Jāuzsver, ka termins "sociālās inovācijas" ir samērā jauns, bet patiesībā "sociālās inovācijas" kā jauni, radoši, oriģināli sociālo problēmu risinājumi pastāv kopš cilvēces radīšanas brīža. Ļoti bieži, cenšoties rast kādas sociālas problēmas oriģinālus risinājumus, cilvēki (vai organizācijas), kas darbojas kā "sociālie novatori" un / vai "sociālie inovatori", sevi par tādiem neuzskata, viņi pat reizēm neapzinās, ka viņu darbība ir sociāli novatoriska vai sociāli inovatīva. Viņi vienkārši pieiet problēmu risināšanai nedaudz radošāk nekā citi. Mēģinot rast jaunus risinājumus esošajām problēmām, viņi neizvirza nekādus globālus mērķus (piem., likvidēt nabadzību, novērst noziedzību, atbrīvot planētu no kaitīgiem atkritumiem), viņi vienkārši vēlas palīdzēt sev vai apkārtējiem (savai ģimenei, organizācijai, pilsētai utt.). Bet, protams, ir arī tie, kas apzināti un mērķtiecīgi nodarbojas ar sociālo inovāciju izpēti, popularizēšanu, radīšanu un / vai ieviešanu dažādos līmeņos [2, 3, 4, 6, 8, 12, 13, 14, 15].

Informācijas avoti:

1. *Ghetto Family mājas lapa* <http://www.ghettofamily.com/gg/lat/wtfisghetto/>
2. Hubert, A. et al. (May 2010). *Empowering people, driving change: Social innovation in the European Union*. A BEPA report. Retrieved from http://www.net4society.eu/_media/Social_innovation_europe.pdf
3. Hubert, A. (May 2011). Investing in social innovation. In: *Challenge Europe. Issue 21: Growth, well-being and social policy in Europe: trade-off or synergy?* (pp. 34-40). Brussels: European Policy Centre. Retrieved from http://www.epc.eu/documents/uploads/pub_1281_challenge21.pdf Rakstu krievu valodā tulkojis A. Maklakovs. Tulkojums ir publicēts tiešsaistē 06.02.2014. <http://dialogs.org.ua/ru/cross/page32250.html>
4. Murray, R., Caulier-Grice, J., Mulgan, G. (2010). *Ways to design, develop and grow social innovation: The open book of social innovation*. The Young Foundation & NESTA. Retrieved from <http://youngfoundation.org/wp-content/uploads/2012/10/The-Open-Book-of-Social-Innovation.pdf>
5. Projekta "Iespējamā misija" mājas lapa <http://www.iespejamamisija.lv/lv>
6. *Sociālās inovācijas centra mājas lapa* <http://socialinnovation.lv/>
7. Бондаренко И. (2011). *Новаторы и инноваторы: бег с препятствиями*. Raksts ir publicēts tiešsaistē 29.06.2011. http://www.executive.ru/knowledge/announcement/1506645/index.php?PAGE_NAME=read&FID=10&TID=12670
8. Качелкина, О. (2013). *Эксперт: "Социальные инновации помогут улучшить жизнь общества"*. Intervija ir publicēta tiešsaistē 11.11.2013. http://ria.ru/sn_opinion/20131111/975961429.html
9. Козлова А. (2015). *Раймонд Элбакян: Ghetto Games воспитывает лидеров!* Raksts ir publicēts 18.08.2015. Daugavpils pilsētas ziņu portālā <http://www.gorod.lv/novosti/258823-raimond-elbakyan-ghetto-games-vospityvaet-liderov>
10. Макарова Я. (2013). *Незлые улицы*. Raksts ir publicēts 02.12.2013. tiešsaistes žurnālā <http://urbanurban.ru/blog/space/300/Nezlye-ulitsy>
11. Ошкая И. (2013). *Стань лидером!* Raksts ir publicēts 21.02.2013. laikraksta «Суббота» mājas lapā <http://www.subbota.com/2013/02/21/стань-лидером/>
12. Платонова Н.М., Платонов М.Ю. (2012). *Инновации в социальной работе*. Москва: Издательский центр «Академия».
13. *Сайт II Международного форума «Социальные инновации. Лига молодых» (3-5 сентября 2015 года, Вологда)* <http://innovation35.ru/>; *Банк проектов* <http://innovation35.ru/projects/>; *Проект «Город детства»* <http://innovation35.ru/projects/gorod-detstva/>.
14. *Сообщество «Социальные инновации»* <https://ru-ru.facebook.com/soInnovators>
15. *Социальные инновации* (2014). Raksts ir publicēts 03.03.2014. Starpreģionālās inovatīvās attīstības centra «ИННО-МИР» mājas lapā <http://www.inno-mir.ru/2014-03-03-07-55-56>
16. Черняк Л. (2012). *Новатор и инноватор: две стороны медали*. Raksts ir publicēts žurnāla «Открытые системы» mājas lapā <http://www.osp.ru/os/2012/03/13015162/>

Šis populārzinātniskais raksts ir tapis projektā «Sabiedrības iesaiste sociālās inovācijas procesos Latvijas ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanai», kas tiek īstenots Valsts pētījumu programmas 5.2. «Tautsaimniecības transformācija, gudra izaugsme, pārvaldība un tiesiskais ietvars valsts un sabiedrības ilgtspējīgai attīstībai – jaunas pieejas ilgtspējīgas zināšanu sabiedrības veidošanai (EKOSOC-LV)» ietvaros (2014-2017).